

בחלקי הפרישות

הרמח"ל מחלק את הפרישות לשלושה חלקים: פרישות מהנאות, פרישות בדינים ופרישות במנהגים. פרישות בהנאות הוזכרה בפרק הקודם, תשומת הלב שהתאווה לא מנהלת את חייו של האדם, גם אם הוא לא עובר על איסור כעת וזהיר בהלכה. הנקיות לא מספיקה, אם הנאה משפיעה על השיקולים והמטרות, על ההשקעה וניהול החיים של האדם - אז בטווח הארוך בודאי, האדם עלול להיכשל. מי שמולך על החיים הוא המחליט. הפרישות זו ההכרעה שהתאווה לא מנהלת את החיים (הן קיימות, אנחנו לא שוללים את ההנאות. אדם שלא נהנה מהעולם הזה, זה לא טוב). יש צורך בהנאה ותאווה, אבל שלא הם ישלטו. זה הבדל גדול מאוד. הפרוש מנהיג את חייו, נותן לכל הנאה הקשר מסויים. אדם צריך להיות מובל על ידי ראש, דבר בעל ערך, ואז לראות אם ההנאה שהוא רוצה להנות קשורה למצווה, משתלבת. כל הנאה בעולמו של הפרוש צריכה להיות עם הנהגה מעליה, מטרה חשובה שהיא העיקר ומנהלת את שיקול הדעת. במצב כזה להנאה יש מקום, היא תחת הנהגה של מצווה, של מחשבה. להתענג זה דבר חשוב, ברברים ושלי ודגים. מצד שני, קברות התאווה. השאלה היא אם אנחנו מתענגים במסגרת המצוות, שהתענוג תחת הנהגה, או שהתענוג מלך עצמאי. כל ההנאות צריכות לקבל עול מלכות שמים.

הפרישות השניה היא פרישות בדינים - להחמיר, לחוש לדברי יחיד במחלוקת אם טעמו נראה. הרמח"ל לא אומר להחמיר סתם. הוא אומר שאם ישנה מחלוקת עם דעת יחיד שנראה לי יותר צודק, להחמיר כמוהו. נכון שהלכה כרבים - שגם אם היחיד מציג סברה ממש נכונה זה לא מתאים לרוב, לכן הרבים החליטו לא להחמיר. אבל זה כי הרבים מסתכלים על הרוב, צריך להחמיר כי יש פה סכנה באמת (אנחנו לא מגד החיים, לא מחמירים כמטרה) ונכון להחמיר פה, אבל זה לא מתאים לכולם. אם אתה רואה בעצמך שזה מאוד נכון להחמיר כי אחרת יש חשש לנזק, אתה יכול להחמיר כדעת יחיד. זו חומרה אישית שאסור לספר עליה, זו לא פסיקה לכולם אלא חשבון שאתה מחשב. החמרה בהלכה היא לא סתמית, היא החמרה מתוך מחשבה והתבוננות. זה ההבדל בין הפרישות שלנו לפרישות של הגויים. הם סתם סכלים, מצערים את עצמם. על זה נאמר שכל היושב בתענית נקרא חוטא. אבל אם זה מתוך מחשבה והתבוננות, מתוך היגיון - אז זה נכון לפרוש. רק תלמיד חכם שעושה זאת מתוך סברה. מגבלה נוספת היא שצריך לודא שלחמרה אין השלכה של קולא. היצר הרע אומר לאדם להחמיר לפעמים כדי שהאדם יקל בנושאים מסויימים, החומרה שווה לו בשביל ההשלכות. גם זה חלק מהחשבון. הפרוש הוא חכם, הוא רואה את הנולד. תראה, מה ההשלכות של זה? תבדוק שלא תצאנה מהחמרה תקלות אחרות. לא כל חומרה מקבלים, צריך לחשוב טוב על ההשלכות.

הפרישות השלישית היא מספקות, גם במקום שאפשר להקל. ספק הוא מציאות שיתכן שישנו איסור, אלא שישנו כלל שהולכים אחריו הרוב. זו הנהגה שמתאימה לציבור כי זה הציבור. בהנהגת הרבים צריך ללכת על פי כללים של רבים. אבל היחיד יודע שישנו גם מיעוט, המיעוט לא נעלם. ההגדרה לציבור הרחב היא מותר, אבל הפרוש רוצה להיזהר כי הוא רבים, לכן הוא מתייחס למיעוט. כל החומרה היא רק כשיש צד להחמיר, לא סתם. החומרה צריכה להעשות מתוך חשבון. אם דבר הוא לא מיעוט, זה לא נקרא ספק אפילו. פה לא צריך להחמיר. יש חומרה שהיא לא נכונה.

יחזקאל לא אכל מבהמה שהורה בה חכם - שהיה בה ספק אם היא כשרה או לא, וחכם הורה שהיא מותרת. מכיוון שהיה צריך לברר את דין הבהמה, הוא בחר להחמיר. זה מותר, אבל אני יחיד, לא רבים. אני חרד לנשמת, אני יודע שזה שאני אומר מותר - לפעמים מסתתר בזה משהו מאחורי הקלעים.

אני מכיר את עצמי, אני יודע שאני שמח מההיתר של הרב לא רק בגלל הסברה היפה להתיר, אלא כי התאווה שלי בפנים מוחאת כפיים לרב שהתיר - כי אני רעב, כי זה שווה כסף וכו'.

רשמית זה מותר, אבל אני, בהתבוננות כנה פנימה, מבין שאני מרוצה מההיתר הזה מסיבות לא טהורות, ולכן אני מחמיר על עצמי, כדי לא להגיע להנאה לא טהורה מההיתר. אם הייתי יודע שהשמחה שלי מההיתר היא טהורה, הייתי אוכל. אבל יש מקום שבו אני שמח מההיתר כי זה יותר קל, נעים ומשתלם. אם אכלתי את הבהמה, לא עברתי על ההלכה, אבל עודדתי בעצמי את הנטייה הנמוכה שמרוצה מהיתרים ממקום לא טהור, ממקום אנוכי. הרב אמר שמותר, אבל לי יש נגיעה.

זה חשבון שאדם עושה עם עצמו. האחריות שלו היא על נפשו, לא רק על נפשו. אדם יכול לשמור על ההלכה, ועדיין לפגוע בנפשו. לכן יש מקום לפרישות, מצד חינוך עצמי. בהמה שעוד רגע עומדת למות ובשניה האחרונה רצים לשחוט אותה - על הנייר היא מותרת לאכילה, אבל למה הלחץ להביא את השוחט ברגע האחרון? המניע להביא את השוחט הוא לא אידיאל שלא יהיו נבלות של חיות, אלא הכסף שאדם מפסיד פה... נכון שהלכתית השוחט שחט באופן כשר, אבל המרוצה שלך להביא את השוחט היתה ממקום נמוך. מבשר כזה, אומר יחזקאל, אני לא אוכל. אני לא רוצה שהנפש שלי תהנה ממניעים נמוכים.

זו שאלה חשובה מאוד: למה אתה לוקח את הקולה בשתי ידיים? לפעמים תלמיד חכם קורא שתי תשובות ומשתכנע מהתשובה המקילה, והוא יודע שבאופן נקי הסברות של הרב המיקל הרבה יותר משכנעות. אבל זה משהו פנימי. סימן לדבר: האם תמיד אתה הולך כמו הרב המיקל? אין מה לומר, מצאת קולה. אבל זה שיטתי, אתה תמיד תלך כמו הדעה המקילה. זה לא שהסברות של המקלים תמיד צודקות, אבל אתה לא פרוש. השיקולים הנמוכים נמצאים עדיין באישיות שלך, מי שמנהיג אותך בחיים זה המקום הנמוך. מן הדין זה מותר, אבל הוא החמיר על נפשו - החמיר כי הוא דואג לנפשו.

יש שתי צורות פסיקה: פסיקה לכלל ישראל ופסיקה לפרושים. אלו שתי צורות פסיקה שונות. בכלל בחיים, יש שתי צורות פסיקה: מה ההלכה אומרת ומה טוב לנפש. זה גם סוג של פסיקה. האם מותר בשבת לשחק שחמט? אתה לא עובר שום מלאכה, לא בישול ולא בורר. מה עם ששבש? שום מלאכה, שום איסור, נקי לגמרי. אם אדם שמתחיל את דרכו בהלכות שבת ישראל, נגיד לו שמותר לשחק ששבש, העיקר שלא יחלל שבת. אבל, בן תורה שישאל אותך אם מותר לשחק בשבת שלוש שעות ששבש - אתה תגיד לו שלא. זה לא כתוב במשנה ברורה, אבל זה מכער את הנפש של האדם! זה מטמא את האישיות של האדם, גם אם הוא לא עובר על ההלכה. אנשים צריכים לדעת לפסוק לעצמם כפרושים במקרה שבו הם מבינים שהדבר, כשר הלכתית ככל שיהיה, יזיק לנפש שלהם.

אבא של מר עוקבא היה ממתין יום שלם בין בשר לחלב, והוא עצמו היה ממתין רק בין סעודה לסעודה. מר עוקבא קורא לעצמו חומץ בן יין. הוא לא עבר על ההלכה, אביו החמיר. אביו תפס את הדברים כך: אתה אמנם לא עובר איסור, אבל אתה סופר את הדקות עד שתוכל לאכול חלבי. מה שמעסיק אותך זה לא ההרחקה בין בשר לחלב, אלא מתי כבר אפשר לאכול חלב. אני רוצה בכוונה שזה לא יעסיק אותך, לא יכול להיות שהתאוהו שלך למאכלי חלב תעסיק אותך כל כך! לא יתכן שהראש שלך ימצא בתאוהו. כדי שהמח והרגש שלך לא יהיה ב"מתי אוכלים", כדי לשמור על האישיות שלך - תחמיר להרחיק בין בשר לחלב. אני ארחיק את זה רחוק, אומר אבא של מר עוקבא, כדי שזה לא יעסיק אותי בכלל. אני לא מוכן שההלכה תהפוך למשהו שמעודד את התאוות וההנאות שלי. ההלכה באה לקדש אותי! מר עוקבא קורא לעצמו חומץ בן יין - חומץ זה יין שלא עשה את כל המהלך אלא עצר באמצע. יין זה תהליך עד הסוף, זה חשבון עד הסוף. אבא של מר עוקבא עשה את החשבון הכולל, הוא יין ישן - עושה את הדברים עם מבט לכל ההשלכות, לא עוצר באמצע. אני רואה מה קורה מסביב לאנשים, אני לא מוכן שזה יקרה לנפש שלי, לכן אני מחנך את עצמי.

זו דרישה גבוהה, אי אפשר לצפות מכולם להיות שם.

פרישות ממנהגים - לא הלכות ולא הנאות, אלא התנהגות כללית. מדוייק ברמח"ל, שלא צריך להתבודד, אבל כן צריך להיבדל מהחברה כדי להתפנות לעבודה. אין עניין בהתבודדות כשלעצמה, אין עניין לברוח מהחברה. זה בלי שיקול דעת, סתם החמרה לא הגיונית. התבודדות שעוזרת לפנות את הלב היא התבוננות חיובית, אבל להתבודד סתם - זה לא מועיל. הפרישות צריכה להיות מלווה בחכמה, בשיקול דעת. תבדוק מה יצא מהפרישות הזו - האם אתה נהיה אדם יותר מתבונן?

לא מדובר פה על פרישות מחברה רעה, זה היה כבר בשלבי הזהירות. למה לפרוש? סתם? תבדוק אם זה תורם לבניין האישיות שלך! לכן הרמח"ל מיד מוסיף, שצריך להיזהר לא להתרחק מהחברה יותר מדי, כדי לא להפסיד את המטרה - את הגברת איכות המחשבה. לפעמים אדם פורש מהחברה ושומע רק את עצמו, ולכן הוא יורד מחשבתי, פחות בעל ביקורת ופחות שם לב לדברים. החברה גם יכולה להפרות את האדם מחשבתי, אז פרישות כזו צריכה בדיקה היטב - האם היא תורמת לאיכות המחשבה שלך?

המטרה היא לא פרישות, הפרישות היא אמצעי. אם דעתו של אדם היא לבד ולא מעורבת עם הבריות, היא יכולה להעשות חסרה. חסרה חידוד, ביקורת. חרב על הבדים ונאלו - חרב על תלמיד חכם שיושב לבד. יתכן שהוא בנבילה מחשבתי, הוא מפספס בגלל שהוא לא לומד בחברותא.

תבדוק טוב טוב האם העדר החברים גורם לך התקדמות או נסיגה. הפרישות היא לא מטרה כשלעצמה. התבודדות היא לא להיות נגד החברה, אלא כדי ליצור כנות וכד'. אדם שהוא לבד מרשה לעצמו להיות עם ביקורת עצמית נוקבת, לשאול את עצמו שאלות קשות. יש לפעמים אמת שאדם מזדכך בה כשהוא לבד. בלי להתאים את עצמו לסביבה, בלי "מה יאמרו עלי".

הרמח"ל מביר הרגלים שמטרתם יצירת איכות אנושית, לא הרגלים. כל עניין הפרישות בנוי על שיקול הדעת, אסור להיות חקיינים. צריך שיקול דעת לראות מה יעשה אותנו יותר אמיתיים.

השיחה נערכה לפישטחיות הבנתו של העורך,
ובל טעות או חסרון יש לתלות בעורך בלבד.